

VURDERINGSLÆREN.

Svar til professor Birck.

Professor *Birck* maa ha læst min bok om Vurderingslæren noget for raskt; paa anden maate kan jeg ikke forklare mig, at hans anmeldelse¹⁾ gir uttryk for misforstaaelser baade av enkeltheter i fremstillingen og av formaalet med avhandlingen som helhet.

Ifølge *Birck* regner jeg vort tankearbeides hjelpemidler som kapital. Dette er ikke riktig. Som *Birck* nævner, har jeg prøvet aa gjennomføre det videnskapelige grundprincip altid aa la samme uttryk ha samme begrepsindhold; jeg har derfor i kapitallæren maattet gi avkald paa den tvesidige bruk av fagordet som betegnelse baade for et tingsbegrep og et værdibegrep. Jeg undersøker først de faktorer, som brukes i vor økonomiske virksomhet. Dette er en ren kausalundersøkelse. Jeg kommer til det resultat, at det er tjenlig for vor økonomiske erkjendelse aa dele disse faktorer i tre hovedgrupper: naturmidler — den del av den nytbare grund, som befinner sig i naturtilstand —, kulturmidler — den del av den nytbare grund, som er blit varig ændret ved menneskelige formaalsindvirkninger — og endelig de av menneskene erhvervede eller frembragte hjelpemidler. Den sidste gruppe har jeg fundet det tjenlig aa dele i to: de tinglige og de mentale hjelpemidler. Denne sidste skjelning tjener til aa belyse den moderne arbeidsteknik; anvendelsen av ledere og andre arbeidere med raadighet over betydelige mentale hjelpemidler overflødiggor i stor utstrækning bruken av andre produktionsmidler. Betydningen av de mentale hjelpemidler som produktionsfaktor viser erfaringerne fra Rusland efter revolutionen, hvor det har vist sig, at samme arbeidertal som tidligere med samme naturmidler, kulturmidler og tinglige hjelpemidler bare har kunnet naa

¹⁾ Nationaløkonomisk Tidsskrift 1923, S. 314.

VURDERINGSLÆREN.

Svar til professor Birck.

Professor *Birck* maa ha læst min bok om Vurderingslæren noget for raskt; paa anden maate kan jeg ikke forklare mig, at hans anmeldelse¹⁾ gir uttryk for misforstaaelser baade av enkeltheter i fremstillingen og av formaalet med avhandlingen som helhet.

Ifølge *Birck* regner jeg vort tankearbeides hjelpemidler som kapital. Dette er ikke riktig. Som *Birck* nævner, har jeg prøvet aa gjennomføre det videnskapelige grundprincip altid aa la samme uttryk ha samme begrepsindhold; jeg har derfor i kapitallæren maattet gi avkald paa den tvesidige bruk av fagordet som betegnelse baade for et tingsbegrep og et værdibegrep. Jeg undersøker først de faktorer, som brukes i vor økonomiske virksomhet. Dette er en ren kausalundersøkelse. Jeg kommer til det resultat, at det er tjenlig for vor økonomiske erkjendelse aa dele disse faktorer i tre hovedgrupper: naturmidler — den del av den nytbare grund, som befinner sig i naturtilstand —, kulturmidler — den del av den nytbare grund, som er blit varig ændret ved menneskelige formaalsindvirkninger — og endelig de av menneskene erhvervede eller frembragte hjelpemidler. Den sidste gruppe har jeg fundet det tjenlig aa dele i to: de tinglige og de mentale hjelpemidler. Denne sidste skjelning tjener til aa belyse den moderne arbeidsteknik; anvendelsen av ledere og andre arbeidere med raadighet over betydelige mentale hjelpemidler overflødiggor i stor utstrækning bruken av andre produktionsmidler. Betydningen av de mentale hjelpemidler som produktionsfaktor viser erfaringerne fra Rusland efter revolutionen, hvor det har vist sig, at samme arbeidertal som tidligere med samme naturmidler, kulturmidler og tinglige hjelpemidler bare har kunnet naa

¹⁾ Nationaløkonomisk Tidsskrift 1923, S. 314.

en brøkdel av de tidligere resultater, naar de har raadet over ringere mentale hjelpemidler. Fænomenet som de her nævnte lar sig overhovedet ikke beskrive indenfor rammen av den gjængse teori om de tre produktionsfaktorer. Men dette vil atter si, at denne slaar klik overfor de viktigste økonomiske og antiøkonomiske foreteelser i vor egen tid.

Begrepet kapital bestemmer jeg helt anderledes. Min definition lyder slik: „Ved en bedrifts kapital forstaaes værdien av de naturmidler, kulturmidler og tinglige hjelpemidler, som bedriften har sat ind i økonomisk virksomhet eller besitter til fremtidig bruk for økonomisk virksomhet“. Mit kapitalbegrep er saaledes uttrykkelig holdt utenfor enhver relation til de mentale hjelpemidler.

Min kritik av læren om grænserentabiliteten har professor Birck oppfattet som utelukkende rettet mot teoriens moralske side, og han bemerker med rette, at den moralske bedømmelse ikke influerer paa spørsmålet om rigtigheten av en lære. Imidlertid gjælder min bemerkning om sakens moralske side ikke teorien, men den kalkulation som driftsherrerne ifølge teorien skulde foreta. Denne kalkulation er nemlig saa umoralsk, at neppe nogen driftsherre vilde vaage aa anvende den i et samfund, hvor der findes arbeiderorganisationer, presse og desuten enkelte skribenter med det frygtløse moralske mot som professor Birck selv er en av samtidens ypperste repræsentanter for. Ingen av de teoretikere, som har fremstillet læren, har derfor været istand til aa eftervise, at den kalkulation, de beskriver, anvendes av levende mennesker. Teorien kan passe i en videnskap om homo oeconomicus, men har ingen plass i en beskrivelse av den økonomiske virkelighet. Det er dette, min kritik gaar ut paa.

Min kritik av grænsenytteteorien betegner Birck som „rigtig, men mere formel end reel“. Jeg kan ikke forstaa, at det er mulig aa indta dette standpunkt, da min kritik ingenlunde gjælder den formelle utbygning av læren, som jeg tvertimot uttaler min uforbeholdne beundring for, men derimot dens psykologiske grundlag. Teorien om, at de økonomiske handlinger blir bestemt av det behov, som i øieblikket er det intenseste, hviler helt ut paa den psykologiske hypotese, at menneskene restløst determineres av sine sanseindtryk og følelsesindtryk. Birck selv har efter mit skjøn bragt den rigtige erkjendelse av denne forutsætning tydeligere frem end nogen av de tidligere grænsenytteteoretikere. Nu har jeg imidlertid i „Vurderingslæren“ søkt aa vise, at de økonomiske handlinger

bestemmes af de økonomiske beslutninger, og at disse fattes efter en tankevirksomhet, efter en overveielse som gjerne tar form av vurderinger, og at sanseindtrykkene og følelsesindtrykkene bare faar middelbar indvirkning paa beslutningen, nemlig gjennom den betydning det tænkende og vurderende individ tillægger dem. Det er da paa ingen maate git, at „det intenseste behov“ blir utslaggivende. Jeg har tvertimot søkt aa vise, at mens individet ved den typiske konsumtionsbeslutning ofte bruker sin lyst eller sin ulyst som værdimaaler, er det de økonomiske interesser, som er de almindelige værdimaalere ved de typisk økonomiske beslutninger. De økonomiske interesser lar sig imidlertid ikke symbolisere ved elementære kurver, og den „omregning“ av tanker om kalkulerede resultater til „lystelementer“, som Birck nu gir anvisning paa, lar sig neppe utføre ved nogen av de hittil kjendte beregningsmetoder. Jeg tror, det vilde være like vanskelig for en økonom aa foreta denne omregning, som det vilde være for en politiker aa omregne englændere til franskmænd.

Professor Birck ender sin anmeldelse med aa uttale det haab, at jeg nu vil gjøre et forsøk paa aa løse nogen av problemerne. Den dom om „Vurderingslæren“, som han her har git en saa overordentlig elskværdig form, har bragt mig adskillig i vildrede. Min bok indeholder nemlig forsøk paa løsninger av disse to problemer: hvorledes lar kausaliteten i det økonomiske liv sig bestemme og hvad er egentlig værdi for noget. For mig staar disse to problemer som grundspørsmålene for hele vor videnskap; er de ikke løst, blir hele vort grundlag svigtende. Indtil jeg hadde læst Bircks anmeldelse av „Vurderingslæren“, trodde jeg, at han var fuldt ut enig med mig i denne opfatning.

Wilhelm Keilhau.